

روند پژوهش در حوزه ترجمان دانش

رؤیا پور نقی^۱
لیلا نعمتی انارکی^۲

مطالعات دانش‌شناسی

سال اول، شماره یک، زمستان ۹۳

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۴/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۶/۰۲

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناسایی روند پژوهش در حوزه ترجمان دانش در پایگاه‌های اطلاعاتی (ساینس دایرکت، تیلور و فرانسیس، اریک و امرالد) در دو حوزه پزشکی و غیرپزشکی است. **روش:** روش پژوهش تحلیل محتوا است و در آن به بررسی ترجمان دانش و مطالب مرتبط، در مقالات موجود در ۴ پایگاه اطلاعاتی منتخب شامل ساینس دایرکت، اریک، تیلور و فرانسیس و امرالد از ۱۹۸۵ تا ۲۰۱۳ پرداخته است. **یافته‌ها:** پایگاه اطلاعاتی ساینس دایرکت با ۱۱۵ مقاله از کل (۱۵۲)، دارای بیشترین مطالب مرتبط با ترجمان دانش و نیز بیشترین مقاله (۹۲ مقاله) در حوزه پزشکی پیشرو است. باگذشت نزدیک به سه دهه، از آغاز انتشار، مقاله‌های این حوزه روند صعودی داشته‌اند. در حوزه پزشکی موضوعات مرتبط با ترجمان دانش شامل بیماری‌ها، سلامت، آموزش استانداردها و پزشکی مبتنی بر شواهد و در حوزه غیرپزشکی، شامل نظام‌های رایانه‌ای، آموزش، هستی‌شناسی و مدیریت دانش است. **نتیجه‌گیری:** توجه به حوزه ترجمان دانش رو به رشد است و باوجود قدمت بیشتری که در حوزه پزشکی دارد، محققان و پژوهشگران سایر علوم نیز به آن علاقه‌مند شده‌اند. بنابراین، بحث ترجمان دانش در همه علوم قابل‌پیگیری است و می‌توان از قابلیت‌های آن، برای کاربردی کردن مدیریت دانش در علوم مختلف بهره برد.

واژگان کلیدی: پایگاه‌های اطلاعاتی؛ پژوهش؛ ترجمان دانش؛ مدیریت دانش.

۱. استادیار پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)، تهران، ایران، pournaghi@irandoc.ac.ir

۲. استادیار دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران، lnemati@yahoo.com

مقدمه

عصر حاضر، عصر تحولات و تغییرات شگرف در دانش بشری است. اهمیت فزاینده دانش، سازمان‌ها را ناگزیر می‌سازد تا نسبت به معانی مدیریت، تولید و انتقال دانش در سطح فردی و سازمانی بیشتر بیندیشند. این موضوع سازمان‌ها را با چالش‌هایی در زمینه چگونگی پردازش دانش و انتقال آن روبه‌رو ساخته است. اهمیت انتقال دانش و استفاده از نتایج پژوهش برای تصمیم‌گیران، در کشورهای پیشرفته و در حال پیشرفت رو به افزایش است. کشورهای کم‌درآمد به علت کمبود منابع با چالش‌های بسیاری برای کاربردی کردن دانش روبرو هستند (سنتسو و تاگول، ۲۰۰۶). چنانکه توسعه دانایی محور جزو ارکان چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور ایران قرار گرفته است. همواره میان آنچه می‌دانیم و آنچه انجام می‌دهیم، ارتباط مطلوب علمی و مستند مشاهده نمی‌شود. در واقع اقدامات ما در عمل، به‌ندرت از پشتوانه‌های تحقیقاتی برخوردار است. "ترجمه دانش"^۱ فرآیندی است که می‌تواند این پشتوانه‌های تحقیقاتی مناسب را در اختیار تصمیم‌گیران قرار دهد (صدیقی و همکاران، ۱۳۸۷).

عبارت ترجمه دانش از دهه اخیر مطرح شده است اما فکر پر کردن شکاف میان تحقیق و سیاست حداقل از اواسط قرن بیستم قدمت دارد. در این زمان دانشمندان علوم اجتماعی که تلاش می‌کردند استفاده از تحقیقات را در عرصه سیاست‌گذاری تقویت نمایند، به تدریج به فرآیند تصمیم‌سازی توجه کردند. از سوی دیگر تصمیم‌گیرندگان نیز برای به دست آوردن اطلاعات حاصل از پژوهش اظهار رغبت کردند. کارول وایس^۲ از نخستین کسانی بود که به این موضوع پرداخت. آنچه او در مورد "بهره‌برداری از تحقیق"^۳ نوشته، هنوز هم به‌خوبی و به‌صورت کامل قابل استناد است (وایس، ۱۹۷۹). از آن زمان، تلاش افراد و سازمان‌های بسیاری بر تبیین مفاهیم اصیل این مقوله متمرکز شده است. مروری کوتاه بر مطالب موجود، روشن می‌سازد، که افراد و سازمان‌ها مفاهیم

1. Santesso & Tugwell
2. Knowledge translation
3. Weiss
4. research utilization

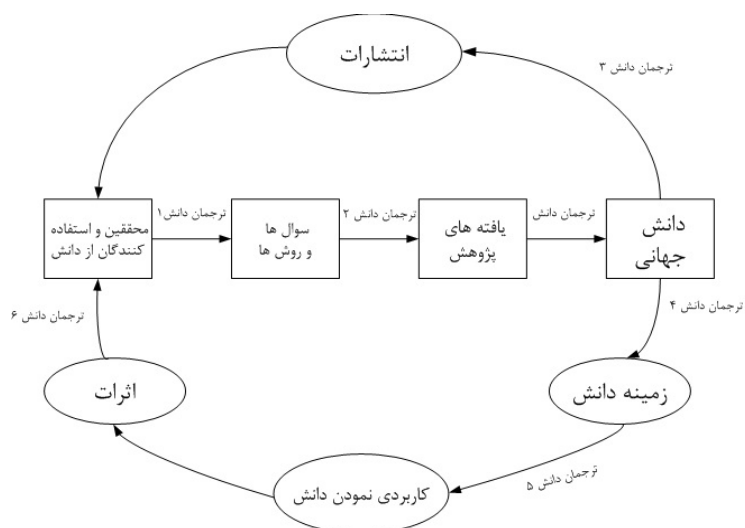
مشابه را با واژگان متفاوتی نام‌گذاری کرده‌اند. امروزه دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی از طریق انتقال و تبادل دانش درون‌سازمانی و برون‌سازمانی، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های ترجمان دانش، به‌شمار می‌روند.

ترجمان دانش عبارت از فرایند تولید، تبادل و به‌کارگیری صحیح دانش از نظر اخلاقی است که در سامانه‌ای پیچیده از برهم‌کنش‌ها میان پژوهشگران و مصرف‌کنندگان پژوهش، به ارائه محصولات و خدمات مؤثرتر و تقویت نظام‌های پژوهشی منجر می‌شود. در واقع منظور از ترجمان دانش، انتقال نتایج پژوهش‌ها به محل استفاده واقعی آن‌ها است (یزدی زاده و مجد زاده، ۱۳۸۸). ترجمه دانش به‌طور بالقوه، فرایندی است که همگی فعالیت‌ها از "تولید دانش"، "انتقال دانش" و "استفاده از دانش" را در برمی‌گیرد (مجد زاده و همکاران^۱، ۲۰۰۸). در واقع این فرایند، دانش حاصل از پژوهش را از بی‌مصرفی به عرصه عمل منتقل می‌کند. برای پر کردن شکاف میان پژوهش و عمل در حوزه‌های مختلف باید دنیای پژوهشگران و سیاست‌گذاران به یکدیگر نزدیک شود. فرایند پیوند پژوهش و عمل در نوشته‌ها، با عناوین مختلفی مانند استفاده از دانش^۲، نشر دانش^۳، واسطه‌گری دانش^۴، انتقال دانش^۵ و تبادل دانش^۶ آمده است. اگرچه برخی، این کلمات را به‌صورت معادل به کار می‌برند، تفاوت‌هایی میان آن‌ها وجود دارد که باید به آن‌ها دقت کرد. انتقال دانش، فرایندی با ماهیت خطی است که در آن ابتدا فکر "پژوهش" به وجود آمده، سپس پژوهش انجام می‌شود و در آخر نتایج آن در اختیار کاربران قرار می‌گیرد. درحالی‌که "ترجمه دانش" دربرگیرنده تعامل میان محققان و استفاده‌کنندگان دانش است (صدیقی و همکاران، ۱۳۸۷).

1. Majdzadeh et al.
2. Knowledge Utilization
3. Knowledge Dissemination
4. Knowledge Brokering
5. Knowledge Transfer
6. Knowledge Exchange

- سازمان کانادایی تحقیقات خدمات سلامتی^۱ چارچوبی برای انتقال دانش، به عنوان بخشی از ترجمه دانش پیشنهاد کرده است. انتقال دانش، فرآیندی است که اطلاعات را از مبدأ به سوی استفاده کنندگان از تحقیق حرکت می دهد که شامل فعالیت های زیر است:
- تشویق محققان و تصمیم گیران به همکاری برای تعیین پرسش ها و نیازها و یافتن پاسخ آنها؛
  - تأمین منابع (مانند مجله ها، کارگاه ها، سایت ها)؛
  - مستقر کردن نظام های نشر نتایج تحقیق و
  - تشویق به استفاده از نتایج پژوهش ها (شواهد) در راستای استفاده کاربردی از آنها.

سازمان کانادایی پژوهش های خدمات سلامتی معتقد است که ترجمه دانش به معنای تبادل، سنتز و کاربرد یافته های تحقیق به واسطه نظام پیچیده ای از ارتباطات میان محققان و استفاده کنندگان از دانش است. به بیان دیگر ترجمه دانش تسریع کننده "چرخه دانش" در راستای تبدیل دانش به عمل است (یانگ^۲، ۲۰۰۵). چرخه دانش در شکل ۱ نشان داده شده است که در آن ترجمه دانش در شش نقطه این چرخه وجود دارد. این شکل نشان می دهد، ترجمه دانش مجموعه ای از فعالیت های گوناگون است که در تمامی چرخه دانش قرار دارند.

شکل ۱. مراحل انتقال پژوهش در چرخه ترجمه دانش (مؤسسه تحقیقات بهداشتی کانادا، ۲۰۰۶)

لنفانت^۲ معتقد است، ترجمه دانش فرآیندی است که دانش را از بی مصرفی به عرصه عمل منتقل کرده و آن را به صورت دانشی مرتبط در دسترس افراد قرار می دهد. به بیان دیگر ترجمه دانش به معنای کاربردی کردن آن چیزی است که می دانیم (لنفانت و شاتاک^۳، ۲۰۰۳).

به طور کلی عوامل مؤثر و موانع در فرایند انتقال دانش، استفاده از نتایج تحقیق؛ و در عرصه سیاست گذاری مطرح می شوند. از عوامل مؤثر و موانع در انتقال دانش می توان به عوامل فرهنگی، انگیزه، عوامل فردی و دسترسی به فناوری اطلاعات اشاره کرد که هر یک در جای خود، می تواند عاملی مؤثر در انتقال دانش و یا ایجاد مانعی برای آن باشد. به طور مثال تأثیر فرهنگ سازمانی در انتقال دانش در گویه های مختلفی نمود پیدا می کند و محققان فراوانی به این مسئله اشاره کرده اند (فیول و لیلز^۴، ۱۹۸۵؛ اسکایم و آمیدان^۵، ۱۹۹۷؛ اودل و گریسون^۶، ۱۹۹۸). عامل اصلی در ایجاد انگیزه مثبت در انتقال دانش حس اعتماد

1. Canadian Institute of Health Research
2. Lenfant
3. Lenfant, and Shattuck,
4. Fiol and Lyles
5. Skyrme and Amidon
6. O'Dell and Grayson

میان افراد یا بخش‌های مختلف یک سازمان است. وجود حس اعتماد، به‌عنوان محرک تبادلات اجتماعی عمل می‌کند (فاکویاما^۱، ۱۹۹۵؛ تیلر و کارمر^۲، ۱۹۹۶؛ گاه^۳، ۲۰۰۲) و نبود آن، انگیزه انتقال دانش را از میان خواهد برد. یکی دیگر از عوامل اصلی در آموختن و به کار بستن پژوهش در عمل، خصوصیات فردی افراد است (بریار و همکاران^۴، ۲۰۰۳؛ تامپسون، استابروکس و دگنر^۵، ۲۰۰۶). همچنین دسترسی به فناوری اطلاعات با توجه به پیشرفت‌های چشم‌گیری که در سال‌های اخیر رخ داده، قابلیت‌های جدیدی را برای فرآیند مدیریت دانش به وجود آورده است. عدم دسترسی به فناوری‌ها و یا عدم آموزش افراد برای استفاده از آن از عواملی است که تأثیر منفی بر انتقال دانش دارد.

درباره عوامل مؤثر و موانع استفاده از نتایج تحقیق، شاخص‌های تأثیرگذار از نظر لاندری^۶ در سازمان‌ها عبارت‌اند از: میزان تسلط استفاده‌کنندگان به موضوع تحقیق، میزان معلومات استفاده‌کنندگان، ارتباط میان محققان و استفاده‌کنندگان، بستر سازمانی^۷ تصمیم‌گیران (لاندری، لاماری و آمارا^۸، ۲۰۰۳)، کیفیت تحقیق (لنگر^۹، ۲۰۰۰)؛ و عوامل فردی مانند باورها و بینش‌ها، میزان مشارکت در فعالیت‌های پژوهشی، میزان درخواست اطلاعات و دانش، میزان تحصیلات، ویژگی‌های شخصیتی، عوامل اقتصادی اجتماعی (استابروکس و همکاران^{۱۰}، ۲۰۰۳) و در نهایت ارزش‌ها و نگرش‌ها (دنيس و همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۳). در واقع تلاش برای افزایش و ارتقای این شاخص‌ها استفاده از نتایج تحقیق را عملی می‌سازد و نبود آن‌ها بر استفاده از نتایج تأثیر منفی دارد.

1. Fukuyama
2. Tyler and Kramer
3. Goh
4. Bryar et al.
5. Thompson, Estabrooks and Degner
6. Landry
7. Organizational context
8. Landry, Lamari and Amara
9. Langer
10. Estabrooks et al.
11. Denis et al.

با توجه به اهمیت ترجمان دانش، این پژوهش تلاش کرده است به بررسی روند پژوهش در حوزه ترجمان دانش در پایگاه‌های اطلاعاتی ساینس دایرکت، تیلور و فرانسیس، اریک و امرالد بپردازد و در این راستا به ۴ پرسش پاسخ داده است.

۱. مقالات مرتبط با ترجمان دانش در پایگاه‌های اطلاعاتی مورد بررسی در حوزه پزشکی و غیرپزشکی به چه میزان است؟

۲. روند رشد مقالات مرتبط با ترجمان دانش در سال‌های مختلف در حوزه پزشکی و غیرپزشکی در پایگاه‌ها چگونه است؟

۳. موضوعات مرتبط با ترجمان دانش حوزه پزشکی و غیرپزشکی در پایگاه‌ها کدام‌اند؟

۴. مجلات مرتبط با ترجمان دانش حوزه پزشکی و غیرپزشکی در پایگاه‌ها کدام‌اند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر با روش تحلیل محتوا انجام گرفته و در آن به بررسی ترجمان دانش و مطالب مرتبط، در مقالات موجود در ۴ پایگاه اطلاعاتی منتخب شامل ساینس دایرکت^۱، اریک^۲، تیلور و فرانسیس^۳ و امرالد^۴ در فاصله زمانی از ابتدای تأسیس پایگاه‌ها تا پایان ۲۰۱۳ پرداخته است. معیار انتخاب پایگاه‌های اطلاعاتی، پوشش کلی در حوزه‌های مختلف علم و همچنین قابلیت دسترسی از طریق کتابخانه الکترونیک دانشگاه تهران بود. اطلاعات کتابشناختی مقاله‌ها (شامل عنوان، سال، موضوع، نام نشریه) در کاربرگه‌های طراحی شده برای این منظور وارد شد. داده‌ها با استفاده از روش کتاب‌سنجی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور تحلیل داده‌ها و ترسیم نمودارها از نرم‌افزار اکسل استفاده شد.

یافته‌ها

در این بخش یافته‌های مرتبط با سؤالات پژوهش ارائه شده است.

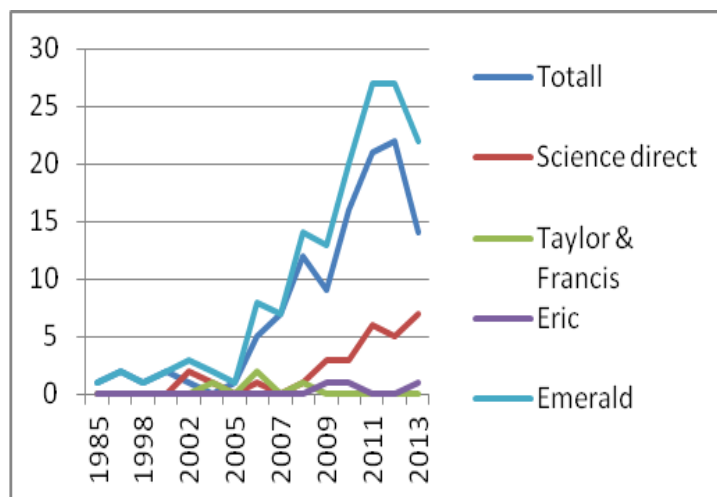
جدول ۱. میزان مقاله‌های مرتبط با ترجمان دانش در پایگاه‌های اطلاعاتی

پایگاه	مقالات پزشکی		مقالات غیرپزشکی	
	کل	فراوانی درصد	فراوانی درصد	درصد
ساینس دایرکت	۱۱۵	۹۴	۸۱/۷۳	۲۱
تیلور و فرانسیس	۳۰	۱۸	۶۰	۴۰
اریک	۴	۴	۱۰۰	۰
امرالد	۳	۱	۳۳/۳۳	۲
مجموع	۱۵۲	۱۱۷	-	۳۵

بررسی میزان مقاله‌های مرتبط با ترجمان دانش در پایگاه‌های اطلاعاتی موردنظر نشان داد، در مجموع ۱۵۲ مقاله مرتبط با کلیدواژه ترجمان دانش در این پایگاه وجود دارد؛ ساینس دایرکت با ۱۱۵، تیلور و فرانسیس با ۳۰، اریک ۴ و همچنین امرالد با ۳ مقاله. همچنین در پایگاه اطلاعاتی ساینس دایرکت ۹۴ مقاله (۸۱/۷۳ درصد) به موضوعات پزشکی و ۲۱ مقاله (۱۸/۲۷ درصد) به غیرپزشکی اختصاص یافته است. در فرانسیس و تیلور ۱۸ مقاله (۶۰ درصد) به موضوعات پزشکی و ۱۲ مقاله (۴۰ درصد) به غیرپزشکی مربوط است. پایگاه اطلاعاتی امرالد ۲ مقاله (۶۶/۶۶ درصد) غیرپزشکی و ۱ مقاله (۳۳/۳۳ درصد) پزشکی دارد. در پایگاه اطلاعاتی اریک، ۱۰۰ درصد مقاله‌ها پزشکی است (جدول ۱).

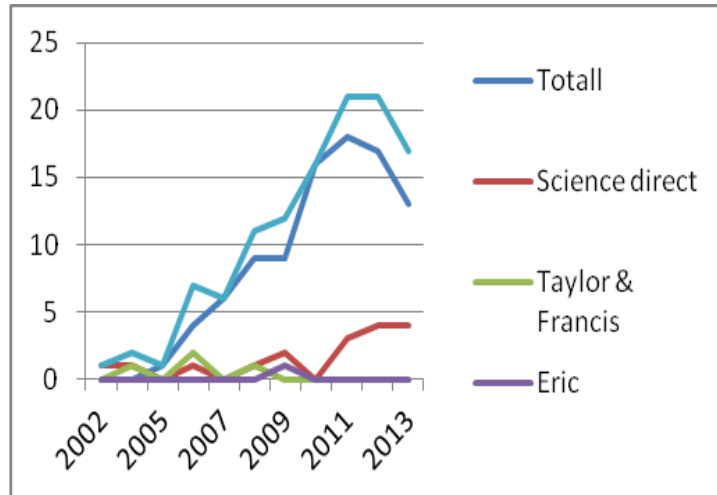
برای تعیین روند رشد مقاله‌های مرتبط با ترجمان دانش در سال‌های مختلف در دو حوزه پزشکی و غیرپزشکی در پایگاه‌ها، نمودار ۱، ترسیم شد. بر اساس یافته‌ها، باگذشت نزدیک به سه دهه، از انتشار، مقاله‌های مرتبط روند صعودی داشته و نقطه عطف و رشد چشم‌گیر مقاله‌های ترجمان دانش، از ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ بوده است. با توجه به منتشر نشدن کامل مجلات مربوط به ۲۰۱۳، انتظار می‌رود با انتشار دوره‌های تأخیری برخی نشریات، شاهد رشد بیشتری در این زمینه باشیم.

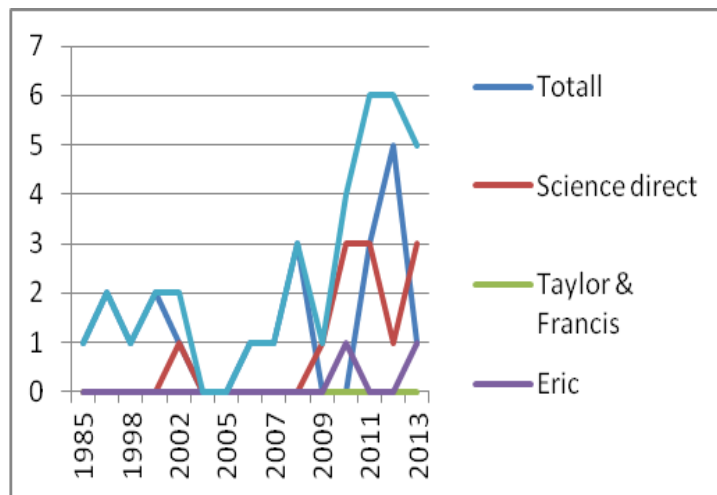

نمودار ۱. رشد مقاله‌های مرتبط با ترجمان دانش در سال‌های مختلف در حوزه پزشکی و غیرپزشکی

در نمودارهای ۱ و ۲ و ۳، رشد مقالات ترجمان دانش به صورت کلی و نیز به تفکیک پزشکی و غیرپزشکی آمده است. در نمودار ۲، مقاله‌های مرتبط با ترجمان دانش در حوزه پزشکی از ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۸ بیشترین رشد را داشته و توجه به بحث ترجمان دانش در حوزه پزشکی قدمت بیشتری دارد، در حالی که بر پایه نمودار ۳، روند رشد در حوزه غیرپزشکی از ۲۰۱۰ صعودی بوده و در سال‌های اخیر توجه به بحث ترجمان دانش در حوزه‌های غیرپزشکی نیز مطرح شده است. همچنین بیشترین رشد مقالات ترجمان دانش در حوزه پزشکی در پایگاه اطلاعاتی ساینس دایرکت به چشم می‌خورد و در حوزه غیرپزشکی مربوط به پایگاه اطلاعاتی ساینس دایرکت و فرانسیس و تیلور است. پراکندگی روند رشد مقاله‌های ترجمان دانش در حوزه غیرپزشکی، نسبت به حوزه پزشکی قابل توجه است (نمودار ۲).

نمودار ۲. رشد مقاله‌های مرتبط با ترجمان دانش در سال‌های مختلف در حوزه پزشکی

نمودار ۳. رشد مقاله‌های مرتبط با ترجمان دانش در سال‌های مختلف در حوزه غیرپزشکی

موضوعات مرتبط با ترجمان دانش حوزه پزشکی و غیرپزشکی در پایگاه‌های اطلاعاتی در جدول ۲، مشاهده می‌شود.

جدول ۲. فراوانی موضوعات تخصصی ترجمان دانش حوزه پزشکی در پایگاه‌های اطلاعاتی

موضوع	Science Direct	Emerald	Eric	Taylor & Francis	مجموع
بیماری‌ها	۳۶	۰	۰	۱	۳۷
سلامت	۱۴	۰	۱	۱۰	۲۵
آموزش و استانداردها	۱۶	۰	۱	۴	۲۱
پزشکی مبتنی بر شواهد	۱۵	۱	۱	۳	۲۰
پرستاری	۵	۰	۰	۰	۵
مدیریت درد	۴	۰	۰	۰	۴
درمان	۲	۰	۱	۱	۴
مجموع	۹۲	۱	۴	۱۹	۱۱۶

پایگاه ساینس دایرکت در حوزه پزشکی مقام نخست را دارد و بیشتر موضوعات آن مربوط به بیماری‌ها (فشارخون بالا، سرطان، دیابت و ...) است. پس از آن موضوعات سلامت، آموزش و استانداردها و پزشکی مبتنی بر شواهد قرار گرفته‌اند. بر پایه این جدول، بیشترین موضوعات تخصصی پزشکی در حوزه ترجمان دانش به ترتیب مربوط به پایگاه‌های اطلاعاتی ساینس دایرکت با ۹۲، تیلور و فرانسیس با ۱۹، اریک با ۴ و امرالد با ۱ مقاله است؛ بنابراین مرتبط‌ترین پایگاه اطلاعاتی حوزه پزشکی، ساینس دایرکت و کمترین آن‌ها امرالد است. در میان موضوعات تخصصی در حوزه ترجمان دانش پزشکی نیز، بیماری‌ها، سلامت، آموزش و استانداردها و پزشکی مبتنی بر شواهد در اولویت قرار دارند (جدول ۲).

جدول ۳. فراوانی موضوعات تخصصی ترجمان دانش حوزه غیرپزشکی در پایگاه‌ها

مجموع	Taylor & Francis	Eric	Emerald	Science Direct	موضوع
۱۱	۰	۰	۱	۱۰	نظام‌های رایانه‌ای
۹	۳	۰	۰	۶	ترجمان
۸	۵	۰	۰	۳	آموزش
۳	۱	۰	۰	۲	سایر
۲	۱	۰	۰	۱	هستی‌شناسی
۱	۰	۱	۰	۰	مدیریت دانش
34	۱۰	۱	۱	۲۲	مجموع

در حوزه غیرپزشکی نیز، موضوعات نظام‌های رایانه‌ای، ترجمان، آموزش، هستی‌شناسی و مدیریت دانش بیشترین موضوعات مرتبط با ترجمان دانش بوده و در میان پایگاه‌ها، بیشترین موضوعات در ساینس دایرکت و مربوط به موضوع نظام‌های رایانه‌ای بود و پس از آن موضوع ترجمان و آموزش بیشتر مورد توجه قرار گرفته است (جدول ۳).

جدول ۴. میزان مقاله‌های نشریات تخصصی ترجمان دانش

درصد	تعداد	نام نشریه
۹/۸۴	۱۳	Journal of Clinical Epidemiology
۷/۵۷	۱۰	Canadian Journal of Cardiology
۶/۸۱	۹	Social Science & Medicine
۳/۷۸	۵	Journal of Safety Research
۳/۰۳	۴	Resuscitation
۳/۰۳	۴	Health policy
۳/۰۳	۴	Canadian Journal of Diabetes
۲/۲۷	۳	Research Policy
۲/۲۷	۳	International Journal of Nursing Studies
۲/۲۷	۳	Archives of Physical Medicine and
۲/۲۷	۳	International Journal of Nursing Studies
درصد	تعداد	نام نشریه
۲/۲۷	۳	Journal of Continuing Education in the Health Professions
۲/۲۷	۳	Patient Education and Counseling

۲/۲۷	۳	Archives of Physical Medicine and Rehabilitation
۱/۵۱	۲	Journal of Pain and Symptom Management
۱/۵۱	۲	Information Systems
۱/۵۱	۲	Australasian Emergency Nursing Journal
۱/۵۱	۲	Arts & Health
۴۰/۹۰	۵۴	سایر نشریات

به منظور تعیین مجلات مرتبط با ترجمان دانش حوزه پزشکی و غیرپزشکی در پایگاه‌های اطلاعاتی موردبررسی، جدول ۴ نشان داد، سه نشریه " Journal of Clinical Medicine"، "Epidemiology"، "Canadian Journal of Cardiology" و "Social Science & Medicine" بیشترین مقاله‌های ترجمان دانش حوزه پزشکی در پایگاه‌های اطلاعاتی موردبررسی را منتشر کرده‌اند (جدول ۴).

جدول ۵. فراوانی نشریات تخصصی ترجمان دانش حوزه غیرپزشکی

نام نشریه	تعداد مقالات	درصد مقالات
Information Systems	۲	۵/۷۱
Research Policy	۲	۵/۷۱
سایر نشریات	۳۱	۸۸/۵۸
مجموع	۳۵	۱۰۰

درباره نشریات تخصصی ترجمان دانش حوزه غیرپزشکی در پایگاه‌های اطلاعاتی، جدول ۵ نشان می‌دهد، پراکندگی بسیاری در انتشار مقالات آن‌ها وجود دارد و نشریه خاصی بر حوزه ترجمان دانش تمرکز نداشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

تصمیم‌گیران به دو علت عمده نیازمند ترجمان دانش هستند. نخست، حجم بالای مطالب موردنیاز آن‌ها است. به طور مثال، از اواخر قرن بیستم، هر ساله، حدود ۱۷۰۰۰ عنوان کتاب در حوزه علوم پزشکی چاپ می‌شود؛ هر سال به مقدار ۷ درصد بر این تعداد افزوده می‌شود و تصمیم‌گیران از جمله پزشکان، برای همگام شدن با اطلاعات جدید، روزانه

نیازمند خواندن حداقل ۳۰ مقاله هستند (دیویداف و همکاران^۱، ۱۹۹۵؛ کلاسن، جاداد و موهر^۲، ۱۹۹۸). دوم، پیچیدگی مطالب برخی پژوهش‌ها از نظر آماری یا فنی است که درک آن‌ها را مشکل می‌سازد، بنابراین به نظر می‌رسد بحث ترجمان دانش از اهمیت ویژه‌ای در کاربردی کردن پژوهش و اشاعه آن به جامعه هدف برخوردار است. از نظر دیویس و همکاران نیز فرایند ترجمان دانش به‌خودی‌خود به انتشار پژوهش در سطح گسترده کمک می‌کند (دیویس، ناتلی و والتر^۳، ۲۰۰۸).

امروزه حجم عظیم اطلاعات تولیدشده، عدم ارتباط موضوعی مطالب، عدم قابلیت انتقال مفاهیم و عدم آمادگی سیاستمداران برای به‌کارگیری دانش تولیدشده، باعث می‌شود تا مدیریت دانش در سطوح سازمانی و فردی، مورد بحث و نظر صاحب‌نظران این حوزه قرار بگیرد. در واقع ترجمان دانش، راهکار عملی مدیریت دانش و کاربردی کردن پژوهش‌ها است و به عبارتی پلی میان صنعت و دانشگاه و نیز تولیدکنندگان و بهره‌گیران دانش است.

در حوزه ترجمان دانش به شکل تئوری و در سال‌های اخیر کاربردهای عملی، پژوهش‌های مختلفی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است و پژوهشگران مختلف برای کشف حلقه‌های موجود بین تولید دانش تا کاربرد آن، در عمل تلاش کرده‌اند تا با شناسایی آن‌ها در علوم و جوامع علمی گوناگون که در کار تولید و به‌کارگیری دانش نقش دارند، بتوانند موجبات تسهیل فرایند ترجمان دانش را فراهم آورند (باب‌الحوائجی و همکاران، ۱۳۹۲؛ شارع پور و آزاد ارمکی، ۱۳۸۰؛ صدیقی و همکاران، ۱۳۸۶؛ فضلی، ۱۳۹۰؛ نجات و همکاران، ۱۳۸۷؛ لن و راجرز^۴، ۲۰۱۱).

همچنین تعدادی از پژوهش‌ها به بررسی روند پژوهش در علوم مختلف پرداخته‌اند به‌عنوان مثال شارع پور، آزاد ارمکی و صالحی در پژوهش خود با عنوان روند جهانی جامعه‌شناسی به بررسی مجموعه مقالات ارائه‌شده در کمیته‌های پژوهشی کنگره جهانی

1. Davidoff et al.
2. Klassen, Jadad and Moher
3. Davies, Nutley and Walter
4. Lane & Rogers

جامعه‌شناسی بر اساس ملاک‌های مختلف توزیع مقالات بر اساس کشورها، زبان مورد استفاده در کنگره، نحوه تألیف مقالات، رابطه بین متغیرهای اقتصادی-اجتماعی و بازده علمی و حوزه‌های تخصصی مورد توجه در کنگره پرداخت و آن‌ها را مورد تحلیل محتوا قرار دادند و در نهایت اولویت‌های حوزه‌های جامعه‌شناسی در میان برخی از کشورها شناسایی گردید. لیکن چگونگی روند ترجمان دانش در هیچ‌یک از مطالعات به چشم نمی‌خورد (شارع پور، آزاد ارمکی و صالحی، ۱۳۸۰).

بررسی روند پژوهش در حوزه ترجمان دانش در پایگاه‌های اطلاعاتی ساینس دایرکت، تیلور و فرانسیس، اریک و امرالد نشان داد توجه به بحث ترجمان دانش رو به رشد است و با وجود قدمت بیشتری که در حوزه پزشکی دارد، محققان و پژوهشگران سایر علوم نیز به آن علاقه‌مند شده‌اند و در سال‌های اخیر شاهد رشد مقالات تخصصی در این زمینه هستیم. از این رو، ترجمان دانش در همه علوم قابل رشد و پیگیری است و می‌توان از قابلیت‌های ترجمان دانش برای کاربردی کردن مدیریت دانش در علوم مختلف بهره برد. همچنین یافته‌ها حاکی از وجود پراکندگی بیشتر در روند رشد مقاله‌های ترجمان دانش در حوزه غیرپزشکی با تمرکز بر علوم مختلف است؛ به‌طور مثال موضوعات نظام‌های رایانه-ای، آموزش، هستی‌شناسی و مدیریت دانش مورد بحث پژوهشگران بوده است و به نظر می‌رسد تلاش‌های بسیاری برای استفاده از قابلیت‌های ترجمان دانش در مدیریت دانش سازمان‌ها و افراد در حوزه‌های مختلف علوم در جریان است. در ایران نیز با وجود تلاش بسیار برای مدیریت اجرایی این فرایند، نیاز به تلاش بیشتر در این حوزه وجود دارد؛ بر اساس آمار ۱۳۹۲، برای حدود ۷۰ درصد از ۸۰۰ طرح مربوط به پیاده‌سازی ترجمان دانش در وزارت بهداشت پاسخی دریافت نشده است (اسدی لاری، ۱۳۹۲). بنابراین فرهنگ-سازی به‌عنوان نخستین موضوع در ارتباط صنعت و دانشگاه در حوزه ترجمان دانش مطرح است. به عقیده مارتین و همکاران، باید توجه بیشتری به پژوهش‌ها در حوزه ترجمان دانش شود و اولویت‌های پژوهشی ترجمان دانش در راهبردهای سازمان‌ها در نظر گرفته شود (مارتین، کوری و فین، ۲۰۰۹). مارتین و همکاران (۲۰۰۹) و دیکسون^۱ (۲۰۱۰) معتقدند

به منظور انجام پژوهش‌های مشارکتی، پویاسازی فرهنگ سازمانی و پیاده‌سازی ترجمان دانش در سازمان‌ها، سیاست‌های سازمانی باید مورد بازنگری قرار گیرد.

منابع

- اسدی لاری، محسن. (۱۳۹۲). ترجمان دانش، راهی برای بهبود ارتباط دانشگاه و صنعت. باشگاه خبرنگاران. تاریخ خبر ۱۱ فروردین ۱۳۹۲. بازیابی از <http://www.yjc.ir/fa/news/4324686>
- باب الحوائجی، فهیمه؛ تاج‌الدینی، اورانوس؛ نوشین فرد، فاطمه؛ حریری، نجلا. (۱۳۹۲). تدوین ابزار خودارزیابی ترجمان دانش مربوط به پژوهشگران علوم انسانی. تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، ۴۷(۱)، ۴-۶۴.
- شارع پور، محمود؛ آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۸۰). روند جهانی جامعه‌شناسی: تحلیلی از اجتماع علمی. پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، ۳(۳)، ۱۳۱-۱۶۰.
- صدیقی، ژیلا؛ مجد زاده، سید رضا؛ نجات، سحرناز؛ غلامی، ژاله. (۱۳۸۷). ترجمه دانش و بهره‌برداری از نتایج پژوهش. تهران: دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- صدیقی، ژیلا؛ مجد زاده، سید رضا؛ نجات، سحرناز؛ فتوحی، اکبر؛ شهید زاده، علی؛ غلامی، ژاله؛ یونسین، مسعود؛ رشیدیان، آرش؛ مسگر پور، بیتا؛ اعتمادی، آرش؛ یزدانی، کامران. (۱۳۸۶). طراحی مدل «ترجمه دانش» جهت بهره‌گیری از نتایج پژوهش فصلنامه پایش، ۷، ۳۵-۴۷.
- فضلی، فرزانه (۱۳۹۰). بررسی فرایند ترجمان دانش در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- نجات، سحرناز؛ صدیقی، ژیلا؛ غلامی، ژاله؛ مجد زاده، سید رضا. (۱۳۸۷). خودارزیابی انتقال دانش در مؤسسات پژوهشی (کاربردی کردن مدل ترجمه دانش). فصلنامه پایش، ۳(۳)، ۲۵۹-۲۶۸.

یزدی زاده، بهاره؛ مجد زاده، سید رضا. (۱۳۸۸). مروری کوتاه: چگونه می توان بهره برداری دانش حاصل از پژوهش را از طریق مجلات علوم پزشکی افزایش داد؟. نشریه پرستاری/ایران؛ ۲۲ (۶۱)، ۹۴-۹۵.

- Bryar, S. Closs, J., Baum, G., Cooke, J., Griffiths, J., Hostick, t., Kelly, S., Knight, S., Marshall, K., & Thompson D.(2003). The Yorkshire BARRIERS project: diagnostic analysis of barriers to research utilization, *International Journal of Nursing Studies*, 40,pp. 73-84.
- Canadian Institute of Health Research.(2006). *Adapted from Canadian Institute of Health Research. About Knowledge Translation*. Retrieved January 9, 2014, from <http://www.cihr-irsc.gc.ca/e/29418.html>
- Davidoff, F., Haynes, B., Sackett, D., et al. (1995). Evidence based medicine: a new journal to help doctors identify the information they need, *BMJ*, 310,1085-8.
- Davies, H., Nutley, S. and Walter, I. (2008). Why 'knowledge transfer' is misconceived for applied social research", *Journal of Health Services Research and Policy*, 13(3),pp. 188-190.
- Denis, J.L., Lehoux, P., Hivon, M., Champagne, F. (2003). Creating a new articulation between research and practice through policy? The views and experiences of researchers and practitioners, *J Health Serv Res Policy*, Oct; 8 Suppl 2,pp. 44-50.
- Dickinson, H.(2010). If partnership is the answer then what is the problem? English health and social care partnerships and service user outcomes, paper presented at the 7th *Biennial Conference of the Organisational Behaviour in Health Care (OBHC)* conference, University of Birmingham, Birmingham, April 11-13.
- Edenius, M., and Borgerson, J.(2003). To manage knowledge by intranet, *Journal of Knowledge Management*,7(5),pp. 24-36.
- Estabrooks, C.A., Floyed, J.A., Scott, F.S., and O'Leary, K.A.(2003). Individual determinants of research utilization: a systematic review, *Journal of Advanced Nursing*, 43(5),pp. 506- 550.
- Fiol, C.M., & Lyles, M.A.(1985). Organizational Learning, *The Academy of Management Review*,10(4),pp. 803-813.
- Fukuyama, F. (1995).*Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*, New York: The Free Press.
- Goh, S. C.(2002). Managing effective knowledge transfer: an integrative framework and some practice implications, *Journal of knowledge Management*, 6(1),pp. 23-30.
- Gottschalk, P., Khandelwal, V. (2003). Determinants of knowledge management technology projects in Australian law firms, *Journal of Knowledge Management*, 7(4),pp. 92-105.

- Klassen, T.P., Jadad, A.R., & Moher, D. (1998). Guides for reading and interpreting systematic reviews, *Arch Pediatr Adolesc Med*, 152, pp. 700-4.
- Landry, R., Lamari, M. & Amara, N. (2003). The Extent and Determinants of the Utilization of University Research in Government Agencies, *Public Administration Review*, 63(2), pp. 192-205.
- Lane, J.P., Rogers, J.D. (2011). Engaging national organizations for knowledge Translation: Comparative case studies in knowledge value mapping. *Implementation Science*. 6(106), pp. 1-13
- Langer A. (2000). What are the links between research and policy?. *Popul Briefs*, Jun; 6(2), pp. 4.
- Lenfant, C., Shattuck, L. (2003). Clinical research to clinical practice-lost in translation?. *N Engl J Med*, 349(9), pp. 868-74.
- Lindvall, K., Rus, I., and Sinha, S. (2003). Software systems support for knowledge management, *Journal of Knowledge Management*, 7(5), pp. 137-50.
- Majdzadeh R, Sadighi J, Nejat S, Mahani, Shahidzade A, Gholami J. (2008). Knowledge translation for research utilization: design of a knowledge translation model at Tehran University of Medical Sciences. *J Contin Educ Health Prof*, 28, pp. 270-7.
- Martin, G.P., Currie, G. and Finn, R. (2009). Reconfiguring or reproducing intra-professional boundaries? Specialist expertise, generalist knowledge and the 'modernization' of the medical workforce, *Social Science & Medicine*, 68 (7), pp. 1191-1198.
- O'Dell, C. and Grayson, J. C. (1998). *If only we knew what we know*, New York: The Free Press.
- Santesso, N., and Tugwell, P. (2006). Knowledge Translation in Developing Countries, *J Contin Educ Health Prof*, 26(1), pp. 87.
- Skyrme, D. and Amidon, D. (1997). The Knowledge Agenda, *The Journal of Knowledge Management*, 1(1), pp. 27-37.
- Thompson G.N., Estabrooks C.A. and Degner L.N. (2006). Clarifying the concepts in knowledge transfer: a literature review, *Advanced Nursing*, 53(6), pp. 691-701.
- Tyler, T.R. and Kramer, R.M. (1996). *Whither trust?*, in Tyler, T.R. and Kramer, R.M. (Eds), *Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Weiss, C.H. (1979). The Many Meanings of Research Utilization, *Public Administration Review*, 39, pp. 426-31.
- Young, J. (2005). Seminar Overview: Knowledge Translation. at: www.odi.org.uk/rapid/events/UoO/docs/CHSRF_CIHR_Internship._Talk_June_06.ppt [accessed 2014].